

Cataloguing printers' marks in Hungary

achievements and objectives

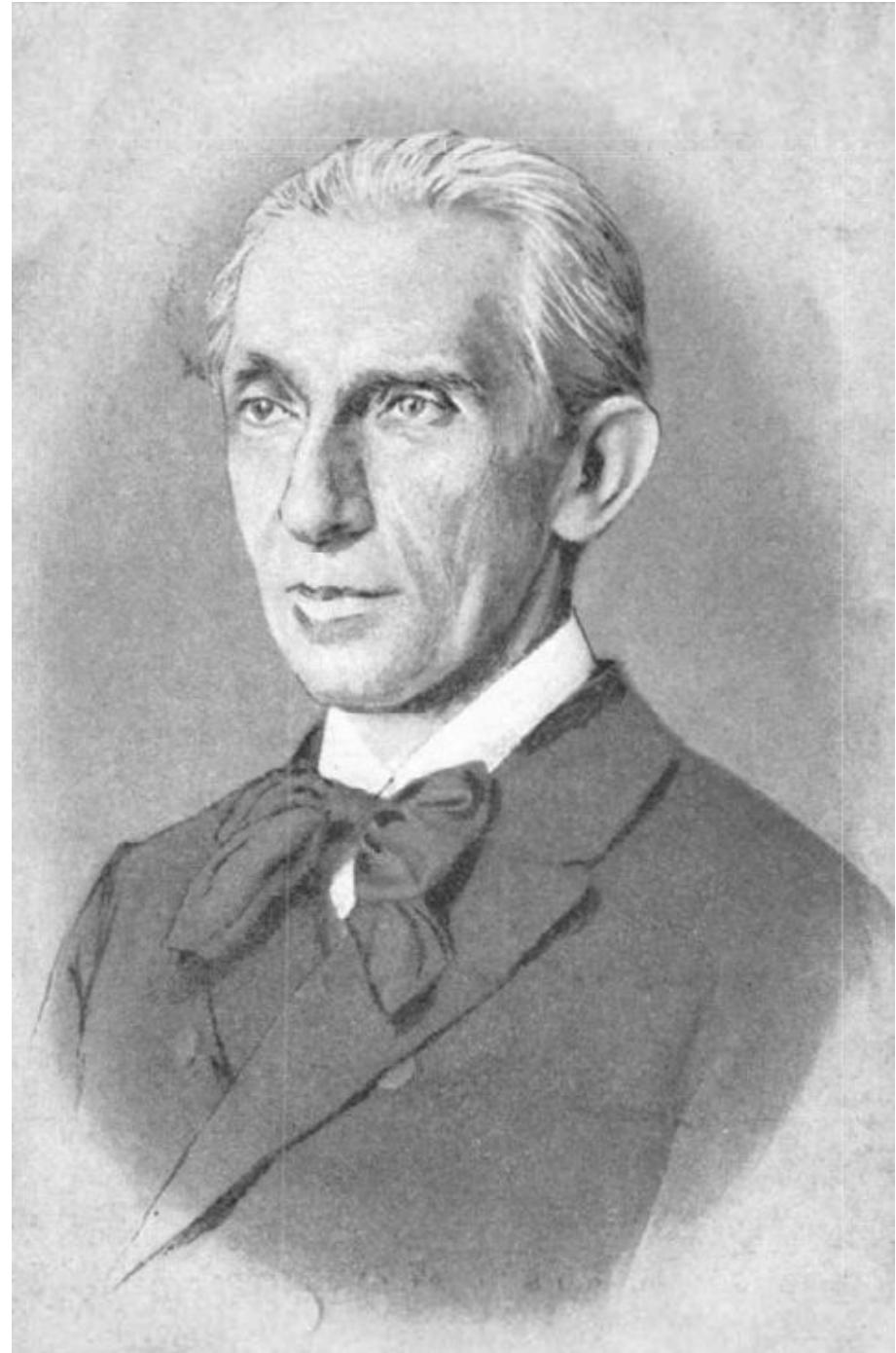

Melinda Simon
University of Szeged, Hungary

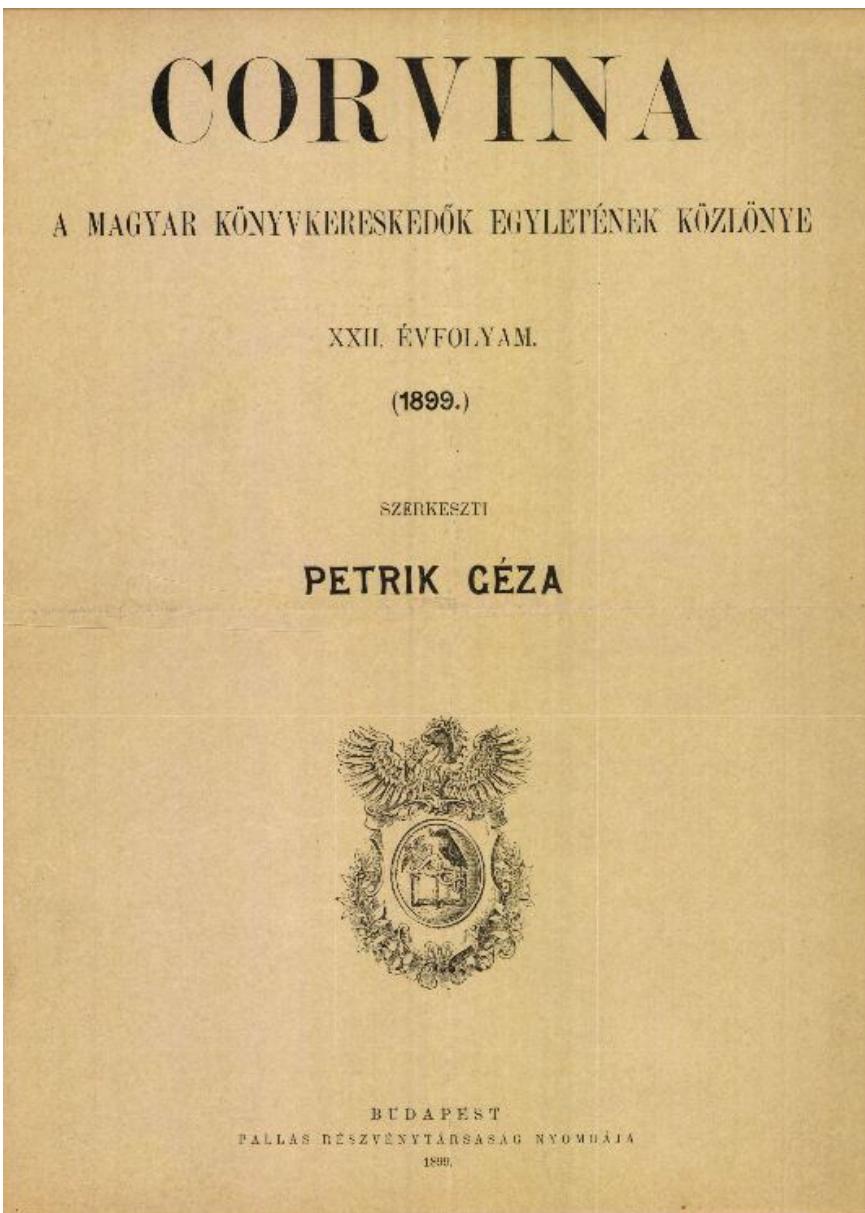
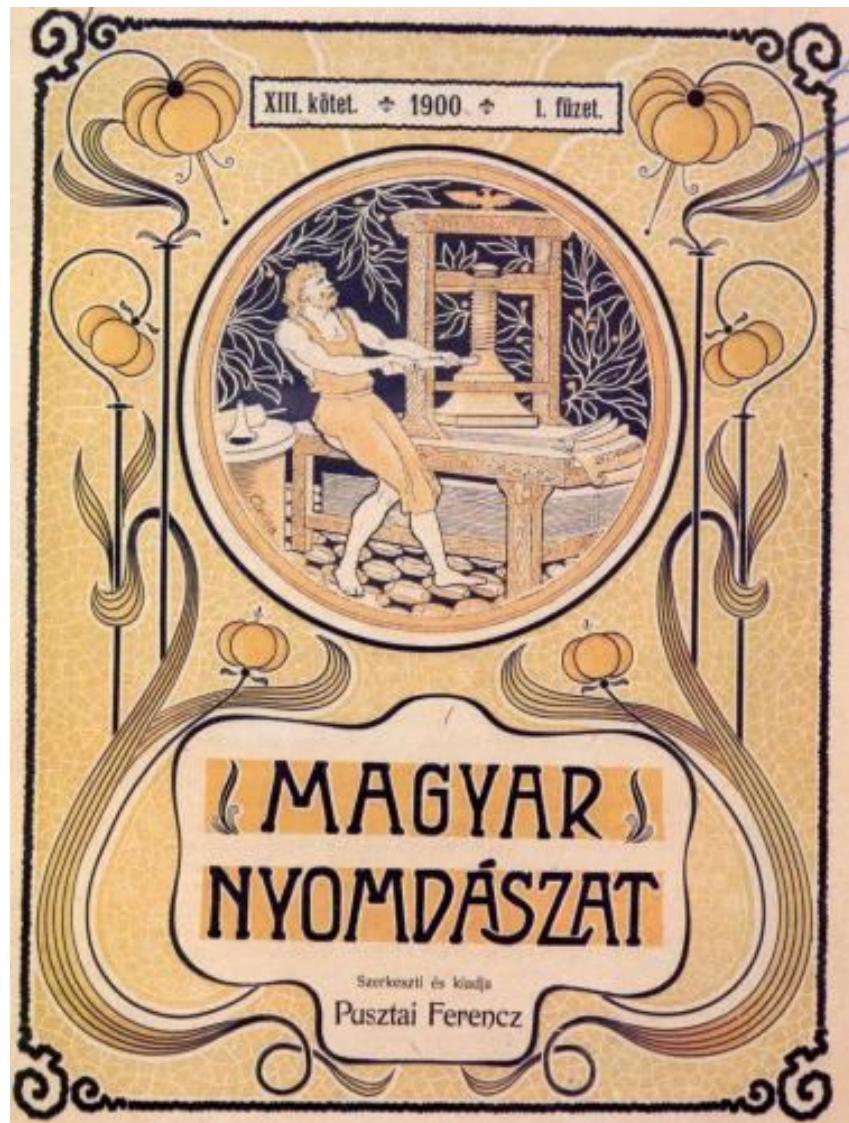
József Dankó

professor of theology at the University
of Vienna, titular bishop

**The French book illustration in
the Renaissance**
(Budapest, 1886)

The polemics at the turn of the 20th century

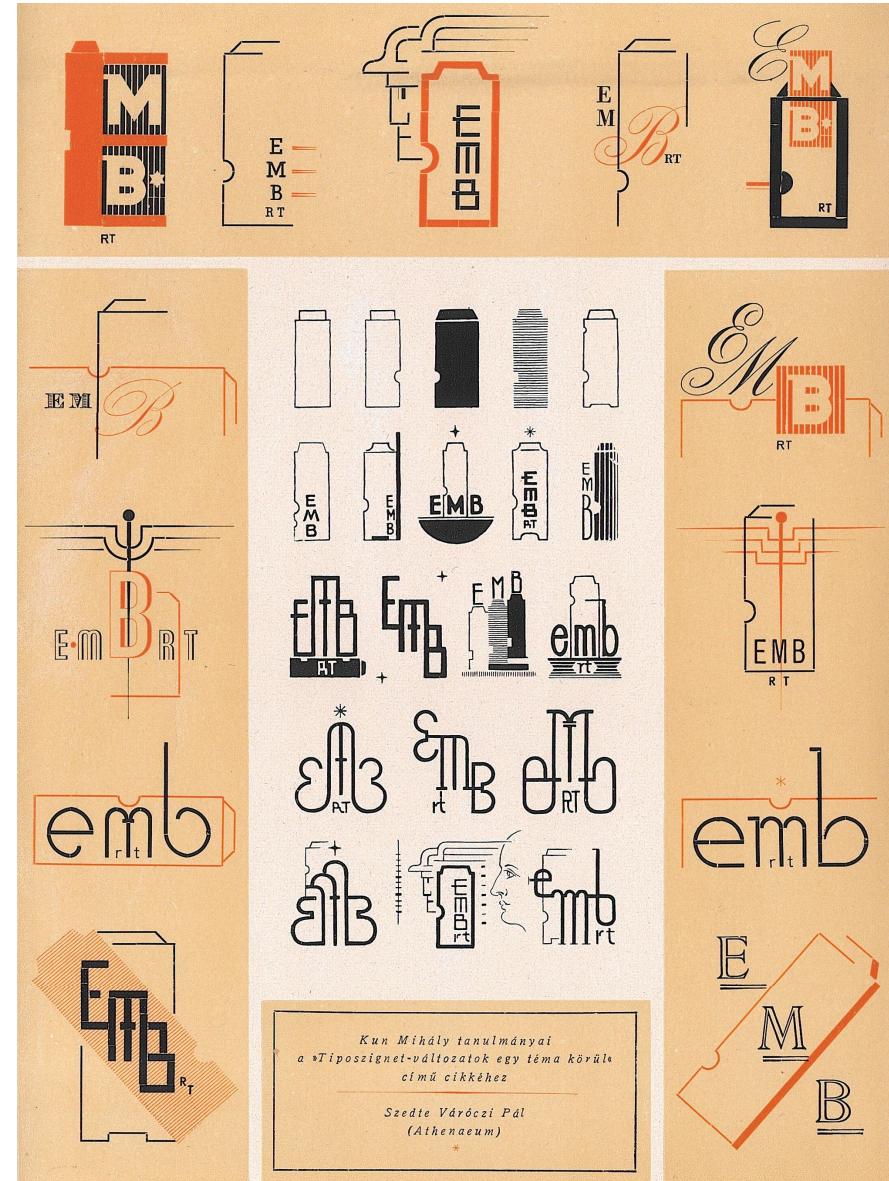

The vogue of the contemporary mark

Art Nouveau mark (1910)

typosignet (1920s and 1930s)

Gyula Végh

director of the Museum for
Applied Arts, president of the
Hungarian Bibliophile Society

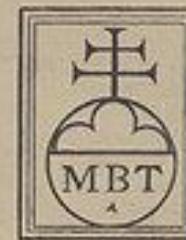
**Ungarische Verleger- und
Buchdrucker-Zeichen
I. Ofner Buchhändlermarken
1488–1525
(Budapest, 1923)**

BUDAI KÖNYVÁRUSOK JELVÉNYEI

1488–1525

MAGYARÁZÓ SZOVEGGEL ELLÁTTA

VÉGH GYULA

BUDAPEST
A MAGYAR BIBLIOPHIL-TÁRSASÁG KIADÁSA
1923.

THEOBALDUS FEGER DE KIRCHEM

CONCIVIS ET LIBRARIUS BUDENSIS

VELENCEBEN, BRÜNNBEN, BÉCSBEN, AUGSBURGBAN ÉS NÜRNBERGBEN ADJA KI
KÖNYVEIT, 1484—1498.

1. Mátyás király és Beatrix királynő címere, körülötte nyolc pajzsban Galícia, Szilézia, Dalmácia, a beszterci grófság, Csehország, Brandenburg, Lausitz és Morvaország címerei. 1488, Thuróezi Cronica Hungarorum. A könyvet Feger Tibold kiadó Mátyás királynak ajánlja. A Magyar Nemzeti Múzeum példányá után. Szabó, III., 15.; Hain, 15.518. A címertábla sokszor reprodukáltatott, de tudtommal sehol sem eredeti nagyságában. A Turóczki-krónika ugyanezen augsburgi kiadásának bővített példányában, hol az ajánlólevél a királyt „Dux Austriae“ címmel is aposztrofálja, a címertáblának üresen hagyott helyén egy kilencedik pajzs látható Ausztria pólás címerével. A példányokon, amelyeket láthattam, ez a kilencedik címer nem fametszettel van nyomtatva, hanem tollal van a metszet lenyomatába belerajzolva (lásd Magyar Könyvszemle, 1902).

2. Feger kiadójelvénye, a Turóczki-krónika augsburgi kiadásának végén. dr. Ballagi Aladár példánya után. Közölte Vajdu E., Magyar Könyvszemle, 1902.

3. Jelvény a Feger Tibold költségén 1491 évben Stahel és Preinlin brünni nyomdájában megjelent Missale Strigoniense végén. Szabó, III., 24.; Hain, 11.431. A Magyar Nemzeti Múzeum példánya után. A C- és E-betűk Feger jelvényében is szerepelnek.

GEORGIUS RUEM

LIBRARIUS BUDENSIS

VELENCE, 1490—1493.

Csak két kiadványáról tudunk. Az első: De officio misse Liber per quam utilis Nicolai de alsentia ... cum prefatione G. Ruemii. A könyv végén: Impressum venetijs per mgtrm Theodorum de Ragazonibus (nem: de legazoniibus, mint Kemény írja) de asula impensis autem georgii ruem librarii budensis ... 1490 die X. Sept. Kemény, Kalászatok, 28. l. A könyv leírt példánya 1834-ben gróf Kemény Mihály erdélyi kincstári tanácsos tulajdonában volt, jelenleg fel nem található. A másik Ruem György kiadásában megjelent könyv: Missale secundum chorum sancte ecclesie Strigoniensis. Velence, 1493. Szabó, III., 27.; Panzer, III., 346. l.; Hain, 11.432.

4. Ruem György jelvénye az 1493. évi Missale végén, de csak annak hártyára nyomott példányain. A budapesti Tudományegyetem példánya után.

2.

4.

3.

The new beginning

Gedeon Borsa: L'activité et les marques des éditeurs de Buda avant 1526
(Nantes, 1988)

Judit Ecsedy: The printer's device of the Elzeviers in Hungary
(Quaerendo, Leiden, 1991)

Erzsébet Soltész: Ungarische Druckerzeichen im 16. Jahrhundert
(Gutenberg-Jahrbuch, Mainz, 1992)

Gedeon Borsa: Il rapporto dei primi editori di Buda con Venezia e le loro
marche (Il Corsivo, Rome, 1999)

The new beginning

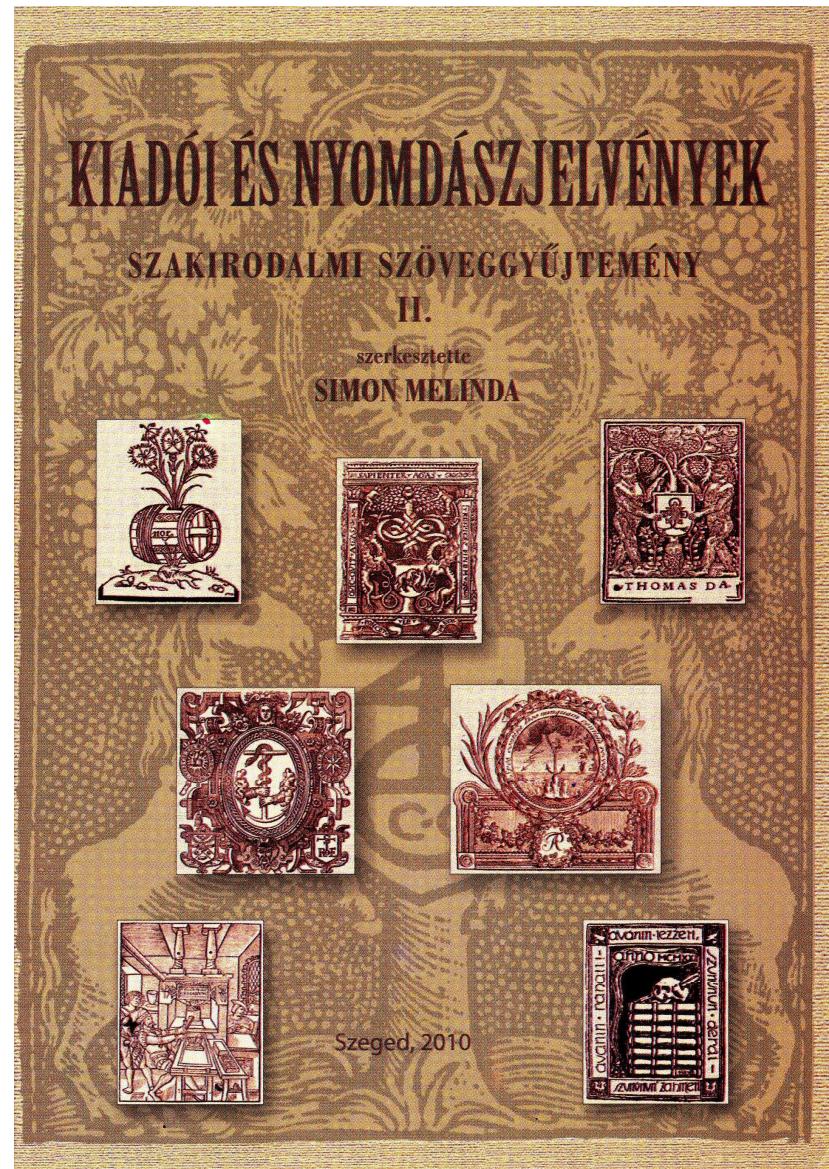
Gedeon Borsa: L'activité et les marques des éditeurs de Buda avant 1526
(**Nantes**, 1988)

Judit Ecsedy: The printer's device of the Elzeviers in Hungary
(Quaerendo, **Leiden**, 1991)

Erzsébet Soltész: Ungarische Druckerzeichen im 16. Jahrhundert
(Gutenberg-Jahrbuch, **Mainz**, 1992)

Gedeon Borsa: Il rapporto dei primi editori di Buda con Venezia e le loro
marche (Il Corsivo, **Rome**, 1999)

1. Gathering the scattered Hungarian literature

chrestomathies
(Szeged, 2009 and 2010)

2. Analysing the existing literature

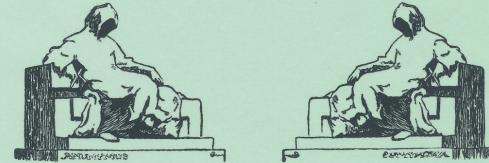
Printers' and publishers' marks
Tradition and modernity
(Budapest, 2014)

- the European specialised literature
- the Hungarian literature
- Hungarian terminology (38 terms!)
- 3 studies on the mark usage of Hungarian publishers
- a bibliography of marks (Europe, Israel and USA, every language)

Simon Melinda

KIADÓI ÉS NYOMDÁSZJELVÉNYEK

Hagyomány és korszerűség

BALASSI KIADÓ

Works fallen out of the “canon”

Leonid Markovich Soskin: Izdatel'skie marki Petrograda-Leningrada.
Moskva, 1995.

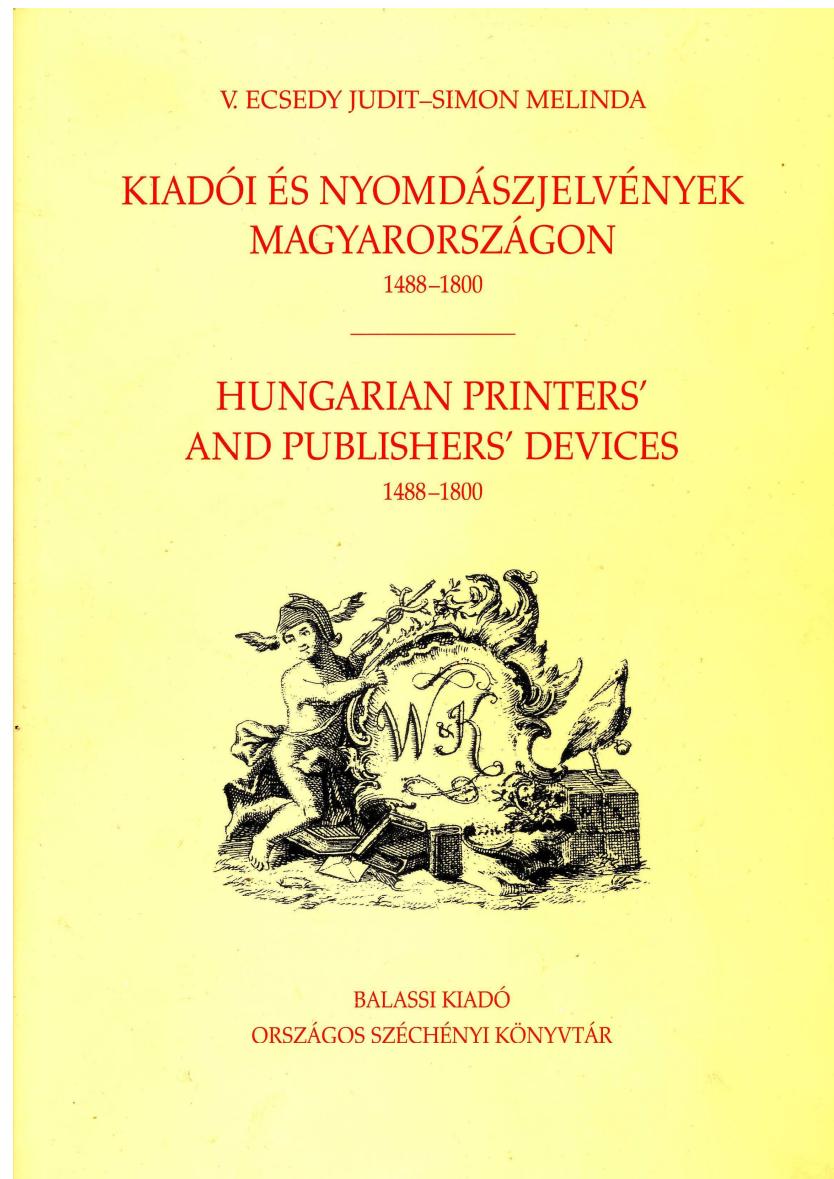
Mogens Haugsted: Ældre **danske** bogtrykker- og forlæggermærker I-II-III. = Fund og Forskning 1955. 39-58.; 1956. 44-61.; 1957. 7-23.

Arthur Sjogren: Något om aldre **svenska** bokforlåggaremärken.
Stockholm, 1914.

Steme editoriale = Buletinul cărții. Bucharest (**Romania**), 1923.

Albanian	tipografgik simbol	botues simbol
Bulgarian	pecatarski znaka	izdatelskie znaka
Czech	tiskařský signet, signet tiskaře, knižní signet	vydavatelský signet, emblém nakladatelství, znak nakladatelství
Danish	typografisk mærke	forlaeggermærke
Estonian	tüpograafiline märk	kirjastaja märk
Finnish	kirjanpainajamerkki	kustantajamerkki
Dutch	drukkersmerk	uitgeversmerk
Hebrew	simle madpisim	simle molim
Croatian	tipografski značka	izdavački značka, nakladni emblem
Polish	znak drukarski, sygnet drukarski	znak księgarski, sygnet księgarski, znak firmowy, znak wydawnictwa
Latvian	tipografinis ženklelis	leidējas ženklelis
Lithuanian	spaustuvininko ženklas, spaustuvės ženklas	leidėjo ženklas
Norwegian	boktrykkermonogramm	forlagsmerk
Russian	tipograficeskaa emblema	izdatel'skie marka, emblema izdatelszta
Portuguese	marque d'estamper	marca de llibreter, marca de editor
Romanian	marcă tipografică	marcă editorială, emblemă de editură
Swedish	boktryckarmärke, tryckarmärke	förlägsmärke
Serbian	štamparski znak, štamparska oznaka	izdavački znak, izdavačka oznaka, izdavački emblem
Slovakian	tlačiarenský signet	vydavateľský signet, emblém vydavateľstva, znak vydavateľstva
Ukrainian	drukars'ka marka, drukars'kyj znak	vydavnyčyj znak
Turkish	dizgi amblemi	yayinevi amblemi

3. Publishing the marks

SIMON MELINDA

KIADÓI ÉS NYOMDÁSZJELVÉNYEK
MAGYARORSZÁGON

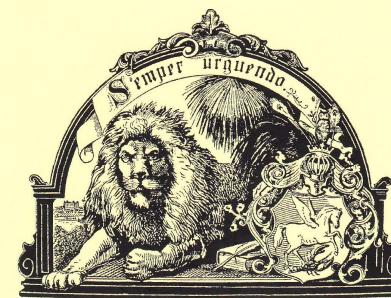
1801–1900

HUNGARIAN PRINTERS'
AND PUBLISHERS' DEVICES

1801–1900

BALASSI KIADÓ
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

catalogues
(Budapest, 2009 and 2012)

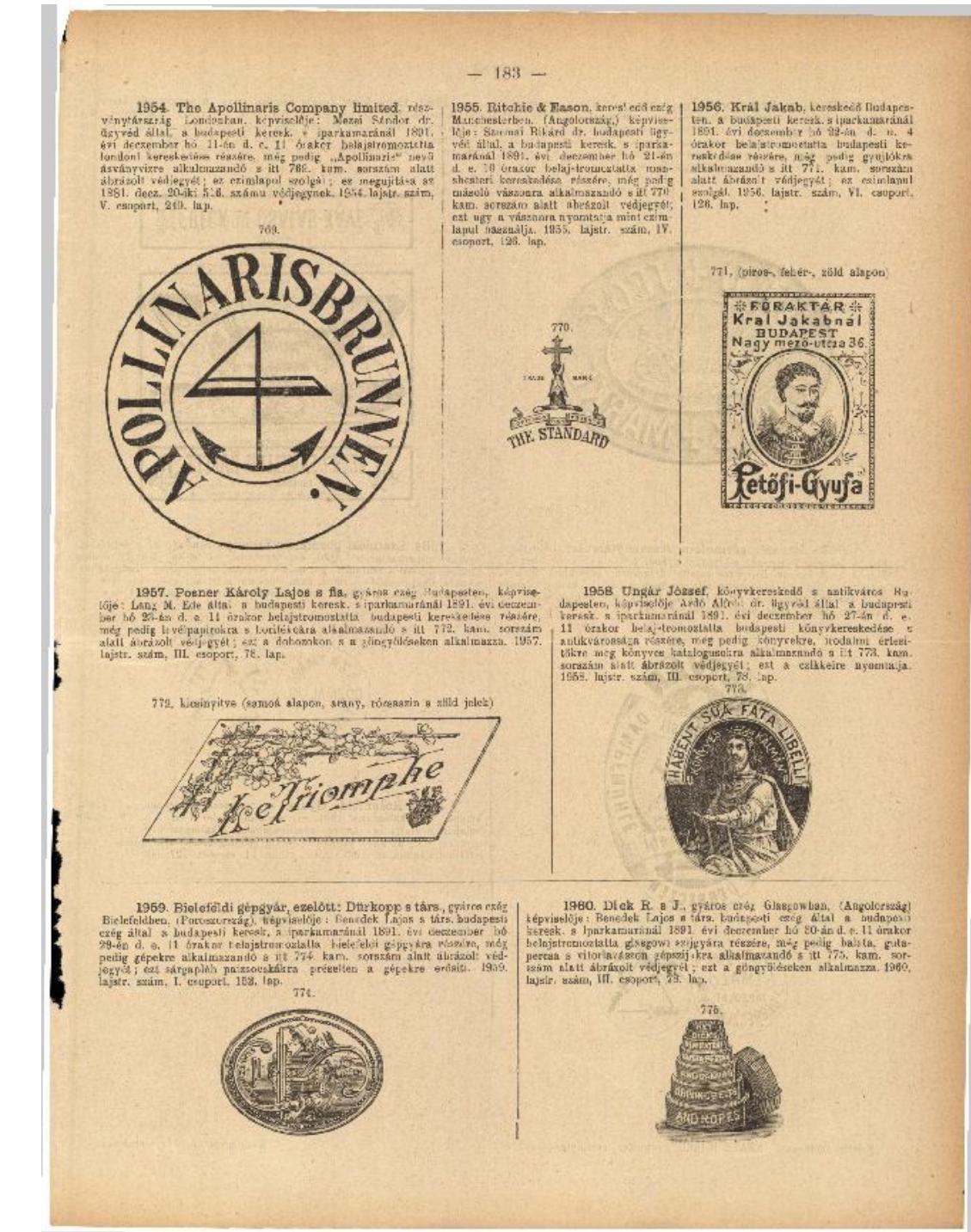
Possible working methods

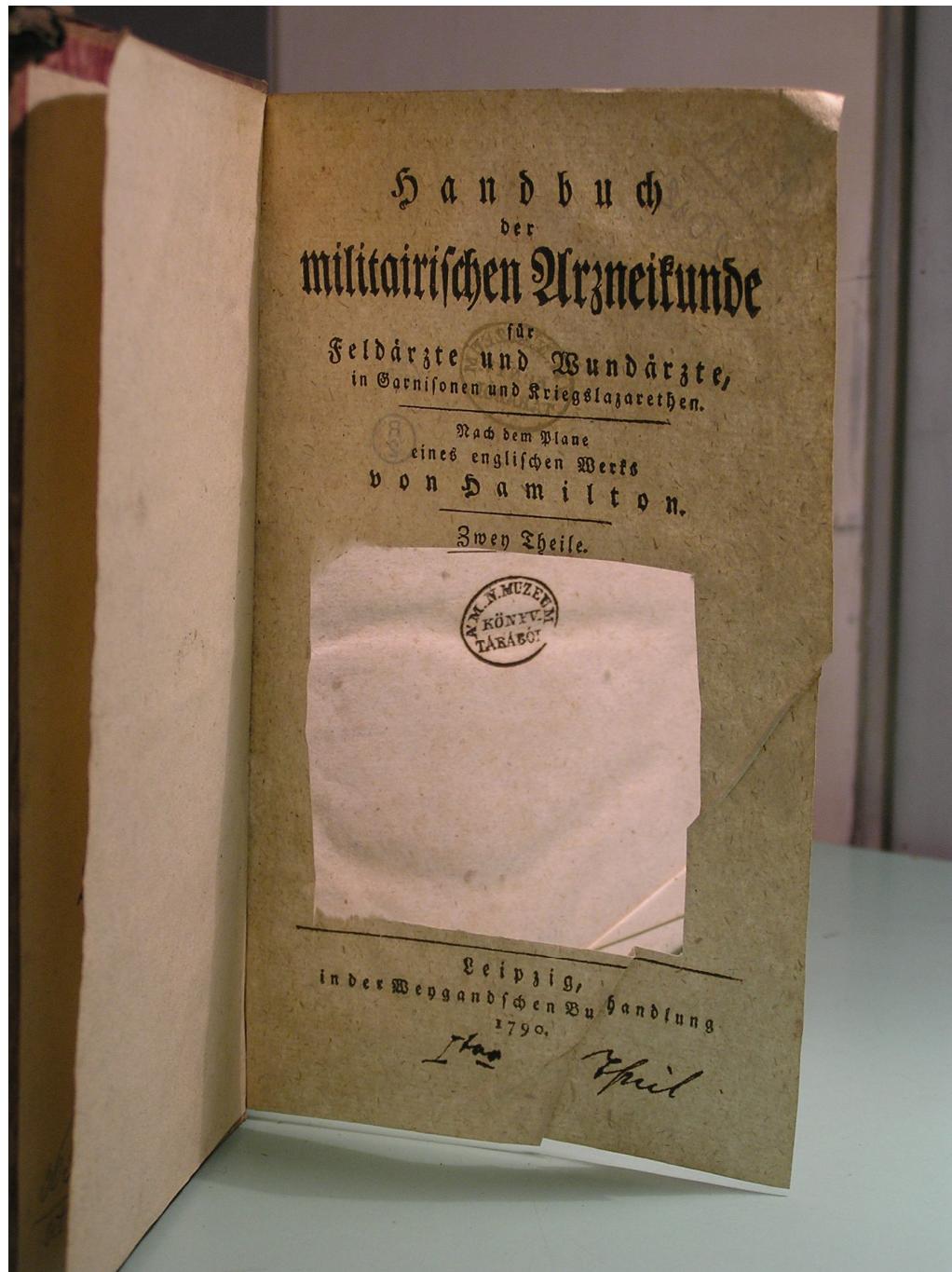
Központi Értesítő (Central Bulletin)
1874-1949

112.000 pages
o printers' or publishers' marks

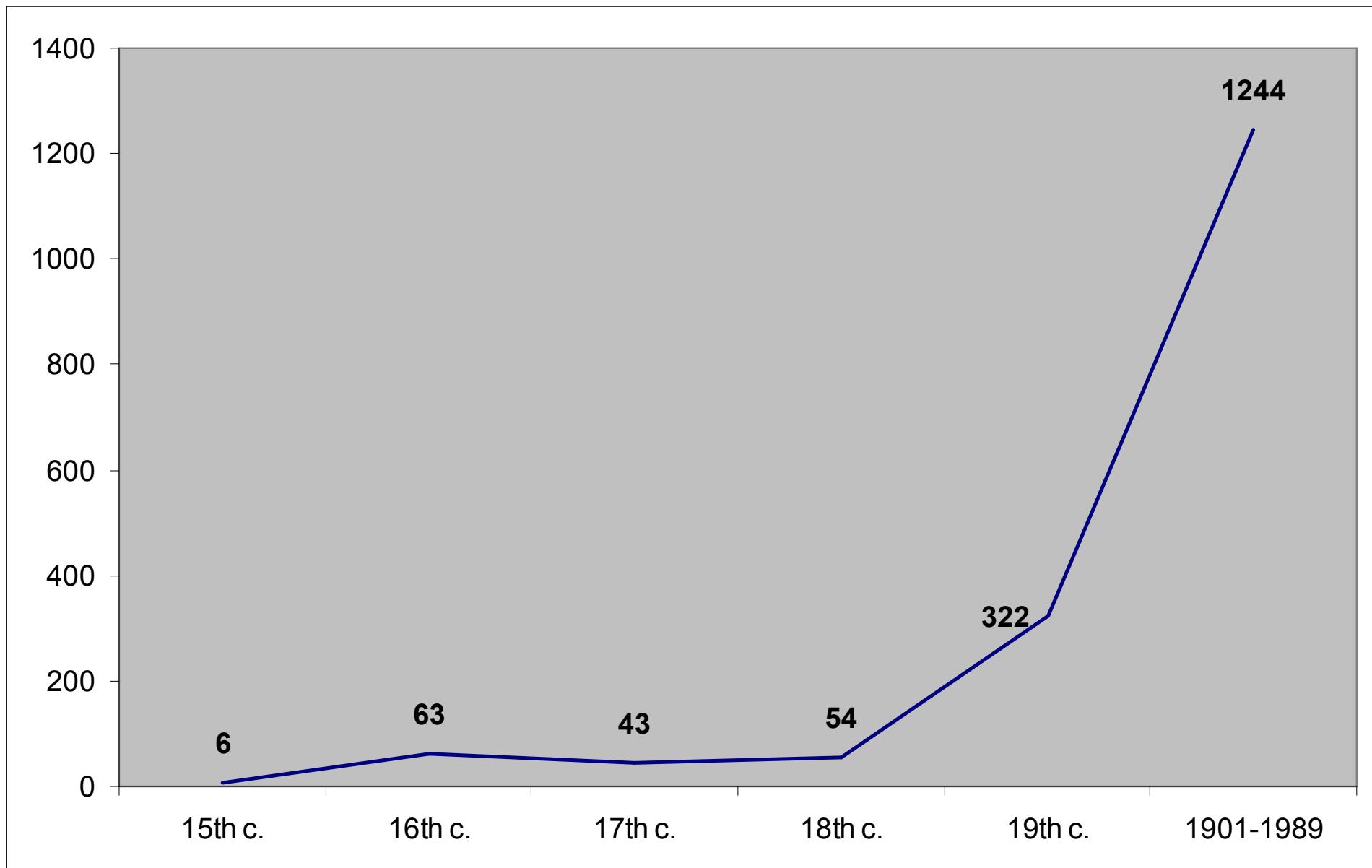
no single-leaf collections
József Dankó
engravings – sold at auction

books and booklets
8.200 shelf metres

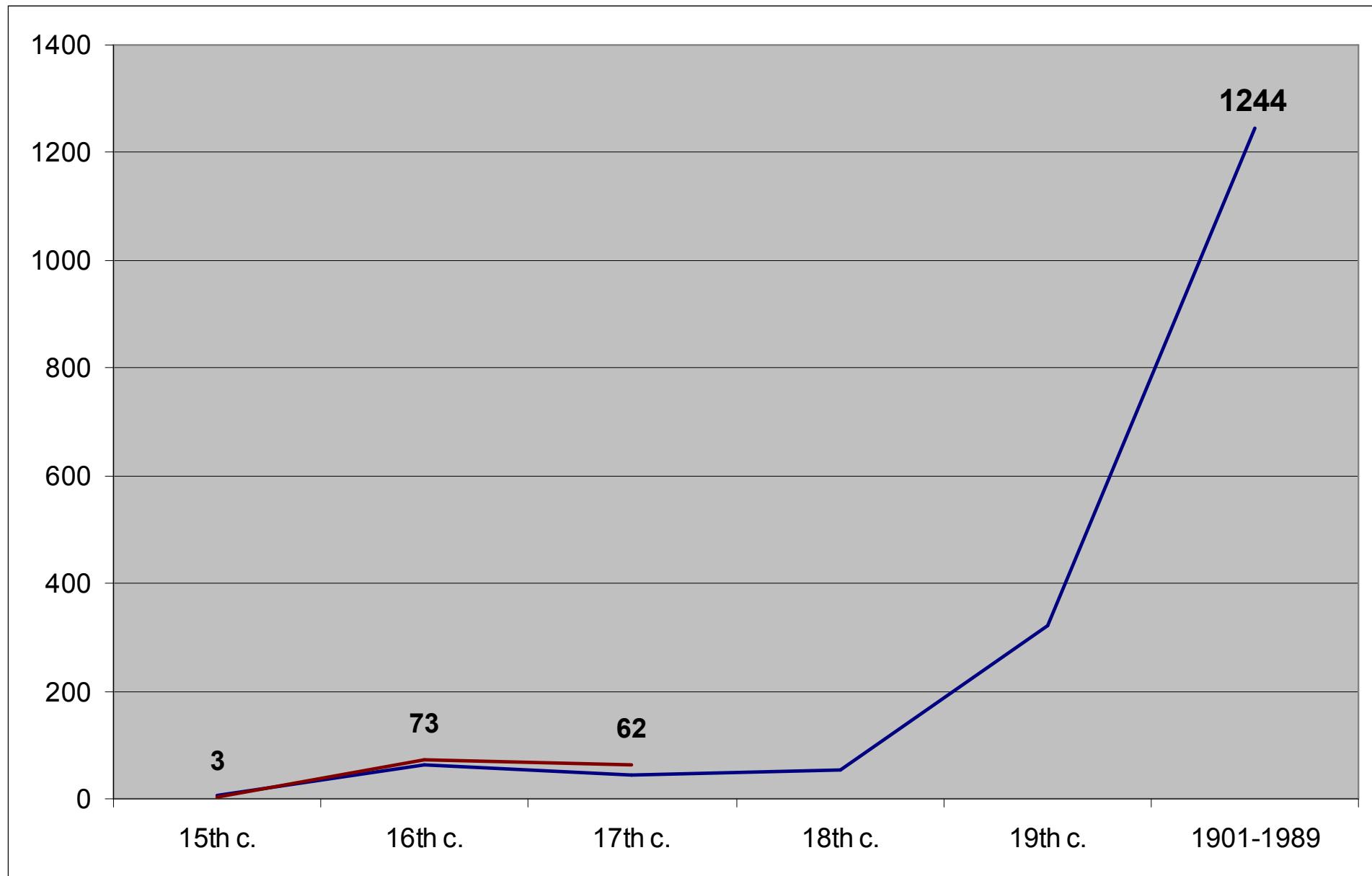

Hungarian printers' and publishers' marks

Polish / Hungarian marks

~ 1200 marks

1488– 1800 (300 y.)	1801–1900 (+ additions) (100 years)	1901–1920 (20 years)	1921–1945 (20 years)	1946– 1989 (40 y.)
131	345	~ 500	~ 500	~ 200

1946–1949

1950–1985

1986–1989

marks of serials + associations, institutions

235 + 140

105.

data on mark

description

FISCHEL FÜLÖP
Nyomdász, kiadó, könyvkereskedő
Nagykanizsa
1896–1897
Fametszet ($\varnothing = 31$ mm)
Elhelyezkedés: a címlapon.

FISCHEL, FÜLÖP
Printer, publisher, bookseller
Nagykanizsa (H)
1896–1897
Woodcut ($\varnothing = 31$ mm)
Location: On the title page.

A jelvényen egy körbe foglalva a tudományokat szimbolizáló baglyot, földgömböt, könyvet és lúdtollat láthatunk. A kereskedelmet Hermész kaduceusa, míg a nyomdász szakmát a két festékezőlabda jelképezi. A körbefutó **AUDENTES FORTUNA ADJUVAT** (Bátraké a szerencse) mottó forrása Publius Vergilius Maro *Aeneis* című eposza (X. könyv 284. sor). Az 1850-es év Markbreiter Jakab nyomda-alapításának dátumára utal.

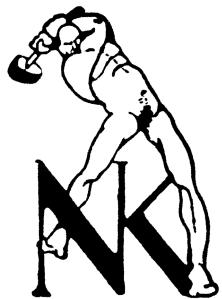
A csehországi zsidó családból származó Fischel Fülöp (1831–1893) először a *Pester Lloyd* című német nyelvű napilaptól dolgozott szedőként, majd az 1850-es években Nagykanizsán, Markbreiter Jakab nyomdájában vállalt munkát. Miután feleségül vette a tulajdonos leányát és 1865-ben iparégedélyt szerzett, Kaposvári nyomdája mellé átvette a Markbreiter-féle üzemet is. Közigazgatási nyomtatványokat is készített, de főként könyvek és újságok nyomtatásával foglalkozott. Nála készült többek között a *Muraköz* című újság és a *Zala* című hetilap is (ez utóbbinak időnként szerkesztője is volt). 1882-ben Csáktornyán nyitott könyv- és papírkereskedést, amelyet 1883-ban fióknyomdával is kibővített. Halála után fia, Fischel Lajos (1871–1944) vette át a céget vezetését egészen deportálásáig.

In a circle we can see the symbols of sciences: an owl, a globe, a book and a quill-pen. The caduceus of Mercury stands for commerce while the two inking balls symbolize the craft of printing. The source of the motto **AUDENTES FORTUNA ADJUVAT** (Fortune favours the bold) is the epic poem *Aeneid* by Virgil (book X, verse 284). The year 1850 is the date of the founding of Jakab Markbreiter's press.

Fülöp Fischel (1831–1893) was the descendant of a Jewish family from Bohemia. First he worked as a typesetter at the German-language daily newspaper *Pester Lloyd* and in the 1850s became an employee in Jakab Markbreiter's press in Nagykanizsa. After marrying the daughter of the owner and obtaining a licence in 1865 he took over the plant (in addition to his press in Kaposvár). He produced administrative prints, too, but was mainly engaged in printing books and newspapers. Among others the journal *Muraköz* or the weekly *Zala* were produced in his shop (he was also the editor of the latter from time to time). In 1882 he opened a stationery and a bookshop in Csáktornya and added to them another smaller press in 1883. Following his death, his son, Lajos Fischel (1871–1944) took over the business and ran it until his deportation.

164

data on printer/publisher

Népszava
Budapest
1914–1919
30 × 22 mm

Népszava
Budapest
1925–1936
22 × 15 mm

Népszava
Budapest
1934–1947
29 × 23 mm

Népszava
Budapest
1945–1948
35 × 30 mm

Népszava
Budapest
1946–1948
29 × 23 mm

Népszava
Budapest
1948–1950
16 × 11 mm

A jelvényen egy körbe foglalva a tudományokat szimbolizáló baglyot, földgömböt, könyvet és lúdtollat láthatunk. A kereskedelmet Hermész kaduceusa, míg a nyomdász szakmát a két festékezőlabda jelképezi. A körbefutó **AUDENTES FORTUNA ADJUVAT** (Bátraké a szerencse) mottó forrása Publius Vergilius Maro *Aeneis* című eposza (X. könyv 284. sor). Az 1850-es év Markbreiter Jakab nyomda-alapításának dátumára utal.

In a circle we can see the symbols of sciences: an owl, a globe, a book and a quill-pen. The caduceus of Mercury stands for commerce while the two inking balls symbolize the craft of printing. The source of the motto **AUDENTES FORTUNA ADJUVAT** (Fortune favours the bold) is the epic poem *Aeneid* by Virgil (book X, verse 284). The year 1850 is the date of the founding of Jakab Markbreiter's press.

Giuseppina Zappella: *Le marche dei tipografi e degli editori italiani del Cinquecento*. Vol. I-II. Milano, 1986. (1500)

Henning Wendland: *Signete. Deutsche Drucker- und Verlegerzeichen 1457–1600*. Hannover, 1984. (1600)

Emerenziana Vaccaro: *Le marche dei tipografi ed editori italiani del secolo 16. nella Biblioteca Angelica di Roma*. Firenze, 1983. (1600)

Frank Vandeweghe – Bart Op De Beeck: *Marques typographiques employées aux XVe et XVIe siècles dans les limites géographiques de la Belgique actuelle*. Nieuwkoop, 1993. (1600)

Paul Heitz – Karl August Barack: *Elsässische Büchermarken bis Anfang des 18. Jahrhunderts*. Strassburg, 1892. (1700)

Paul Heitz: *Genfer Buchdrucker- und Verlegerzeichen im XV., XVI. und XVII. Jahrhundert*. Strassburg, 1908. (1700)

Van Huisstede – Brandhorst: *Dutch printers' devices 15–17. century*. Nieuwkoop, 1999. (1700)

Annemarie Meiner: *Das Deutsche Signet*. Leipzig, 1922.

„meaningless, inartistic”

„negligent”

„just copies of antique marks”

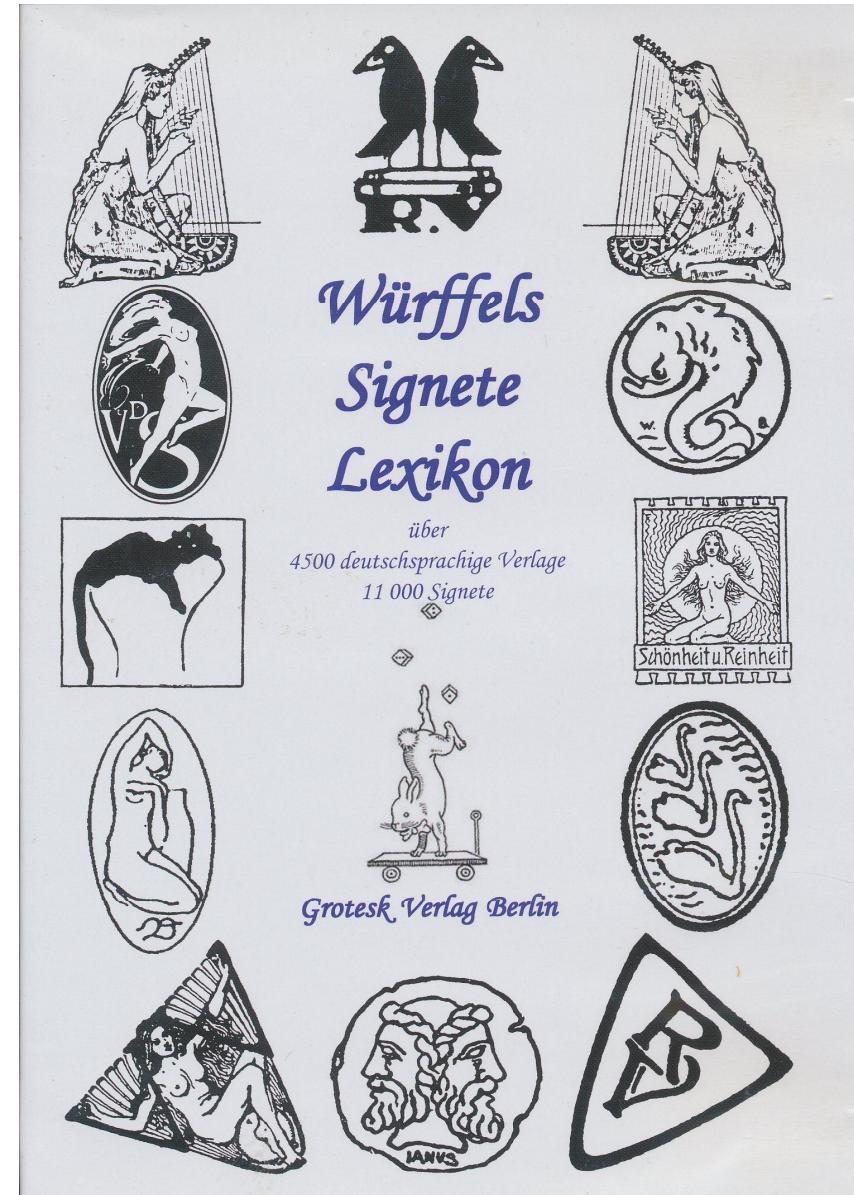
„they have lost the character of a mark
and they became simple decorations”

„either too big and violent or too small
and irrelevant”

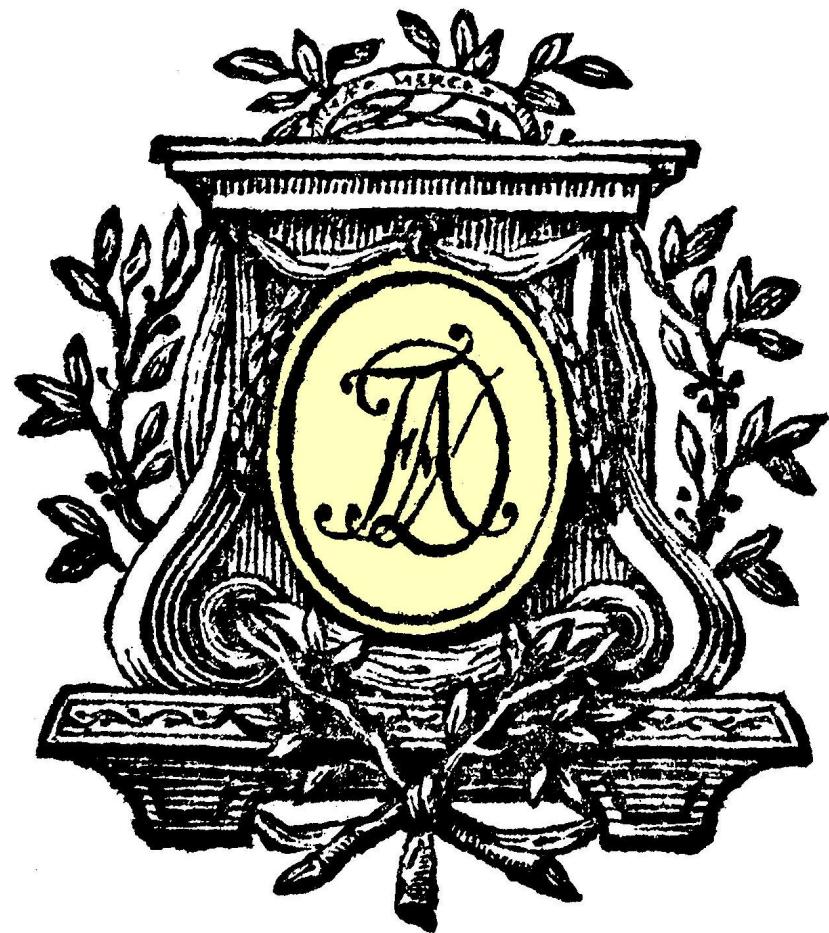
„they imitate French models”

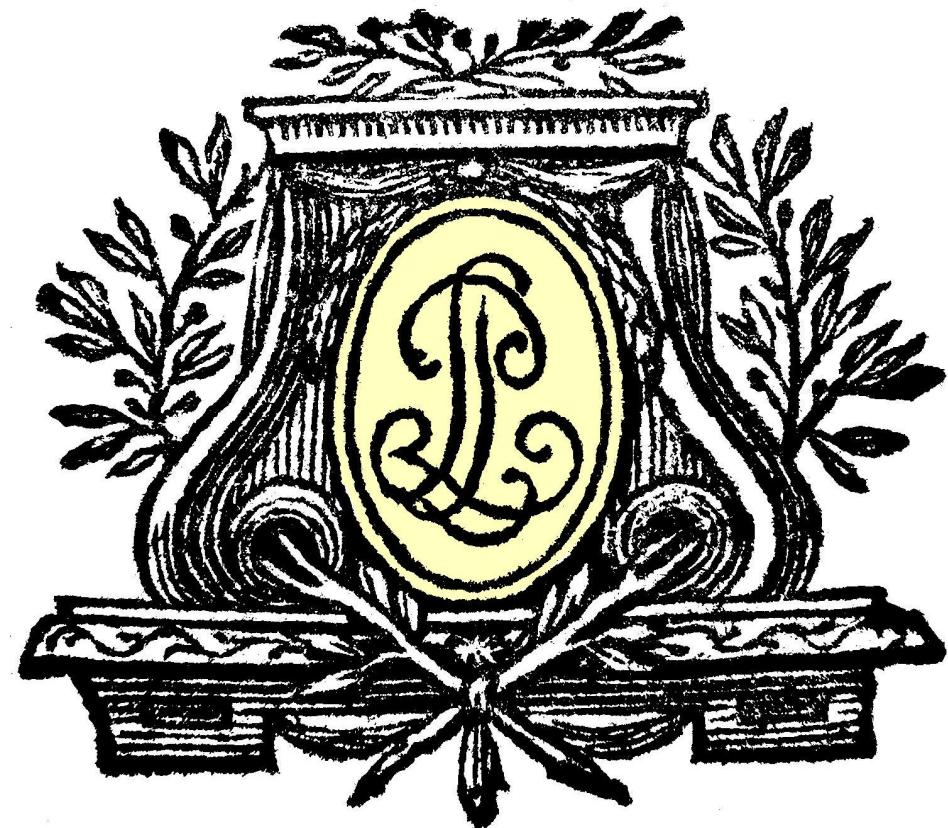
“stil- und geschmacklos”

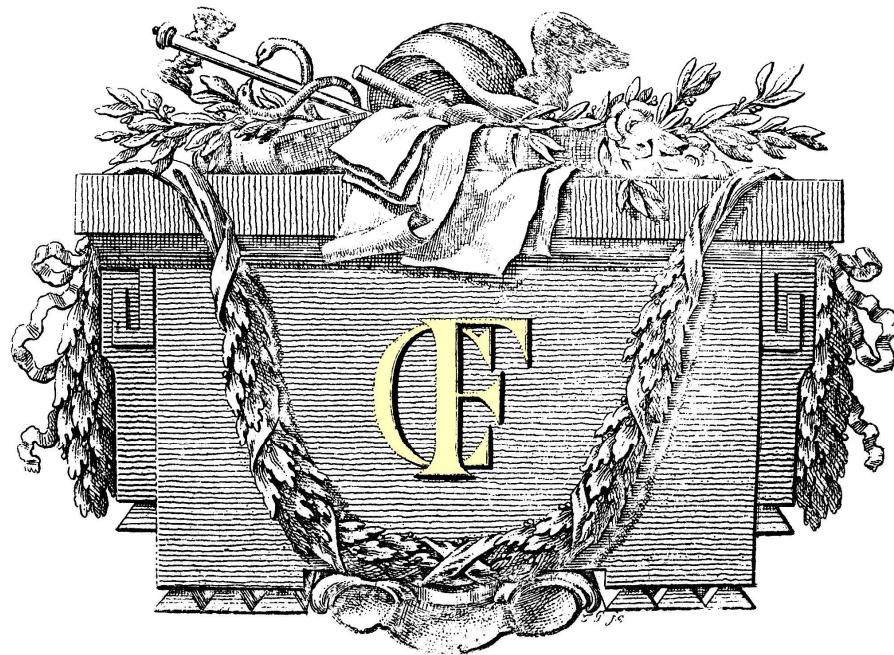
(2000) 2800 marks until 1945
(2010) 11.000 marks until 2010

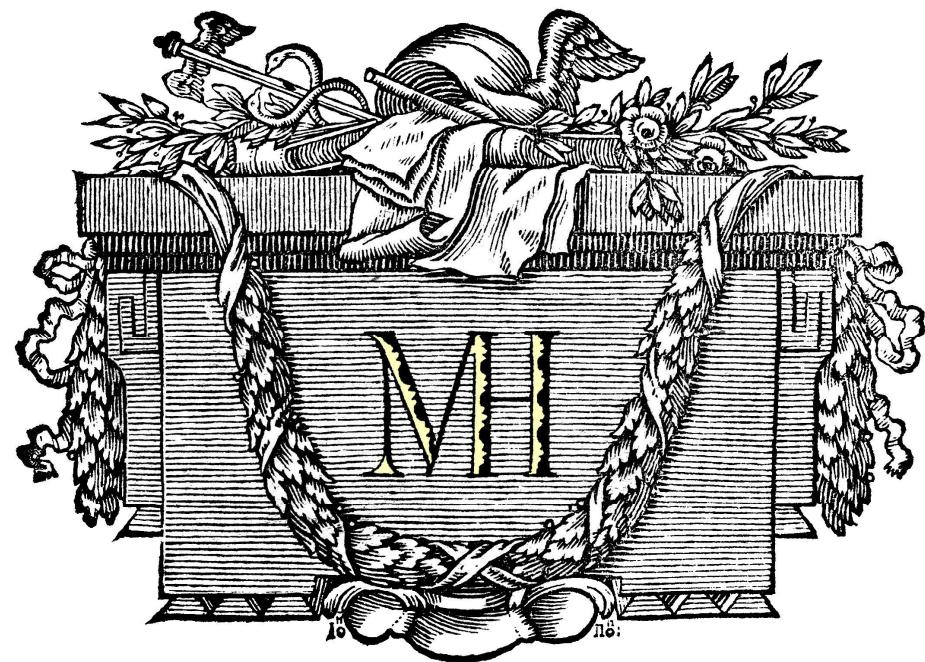
François-Ambroise Didot
(Paris, 1782)

Jean-Jacques Lepetit
(Paris, 1797)

Caspar Fritsch
(Leipzig, 1788)

Martin Hochmeister
(Szeben-Kolozsvár, 1791)

Cotta (Stuttgart, 1894)

Benkő (Budapest, 1909–1915)

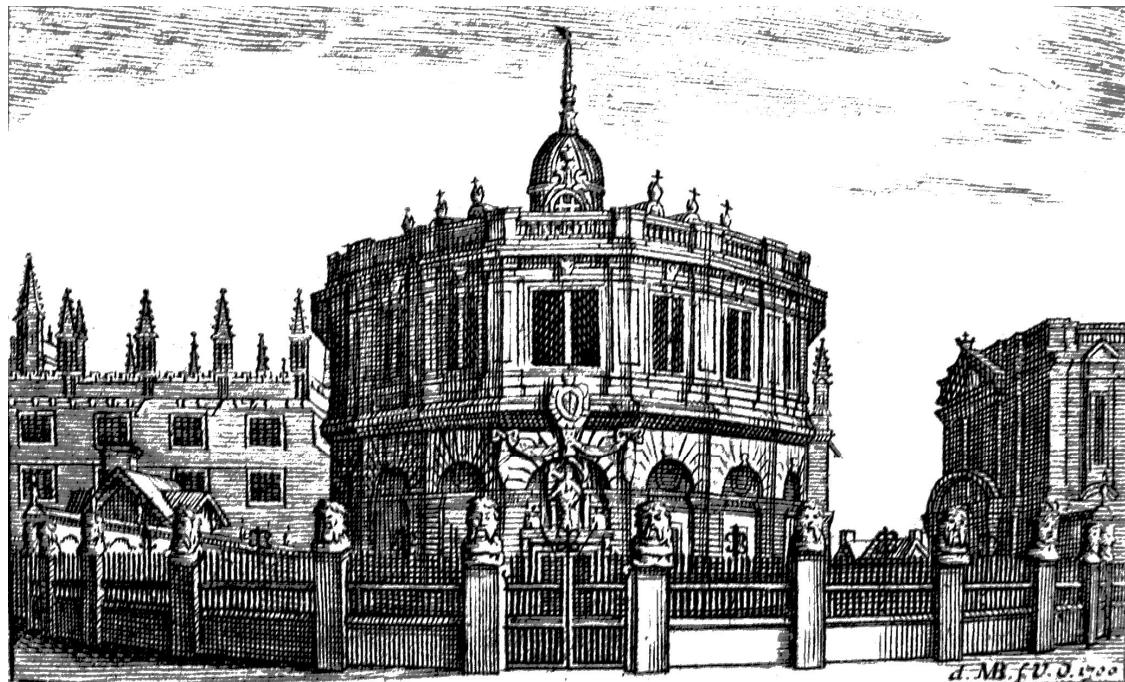
Moritz Georg Weidmann (Leipzig, 1752)

Joseph Wolff (Augsburg, 1758)

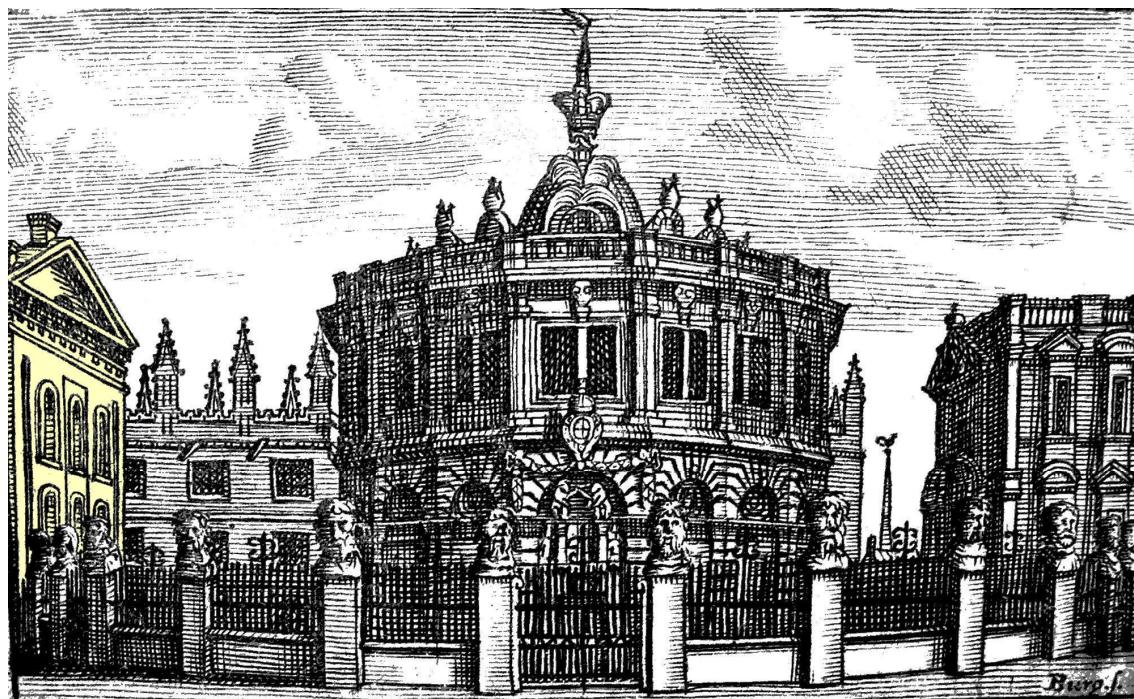

Joseph Kurzböck (Vienna, 1776)

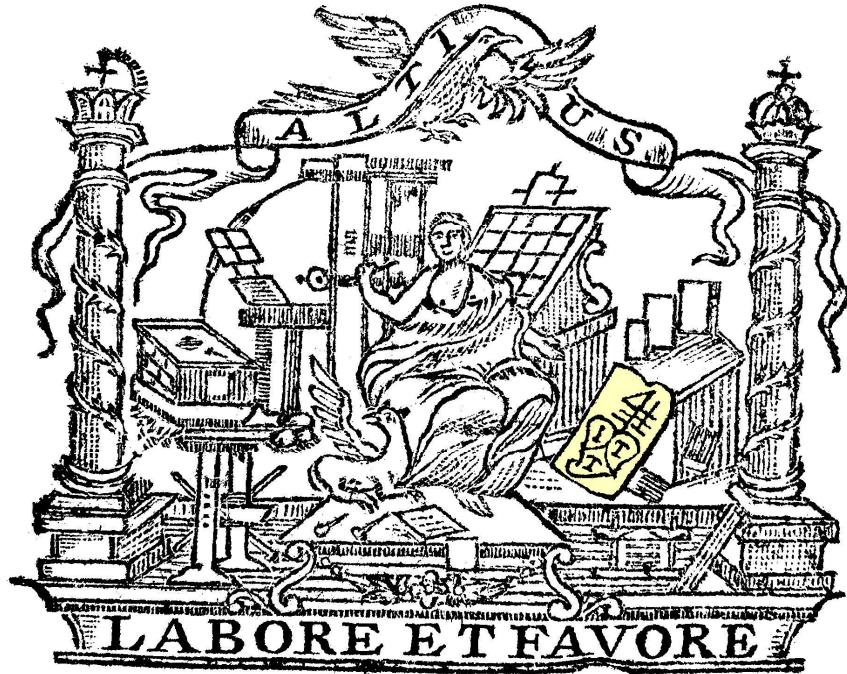

1709

Sheldonian Theatre
(Oxford)

1719

1763

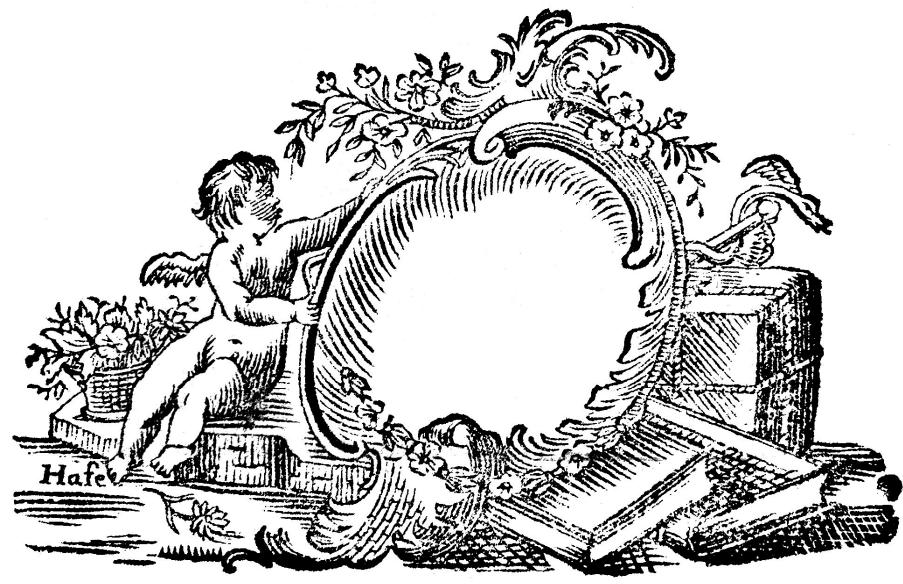

1765

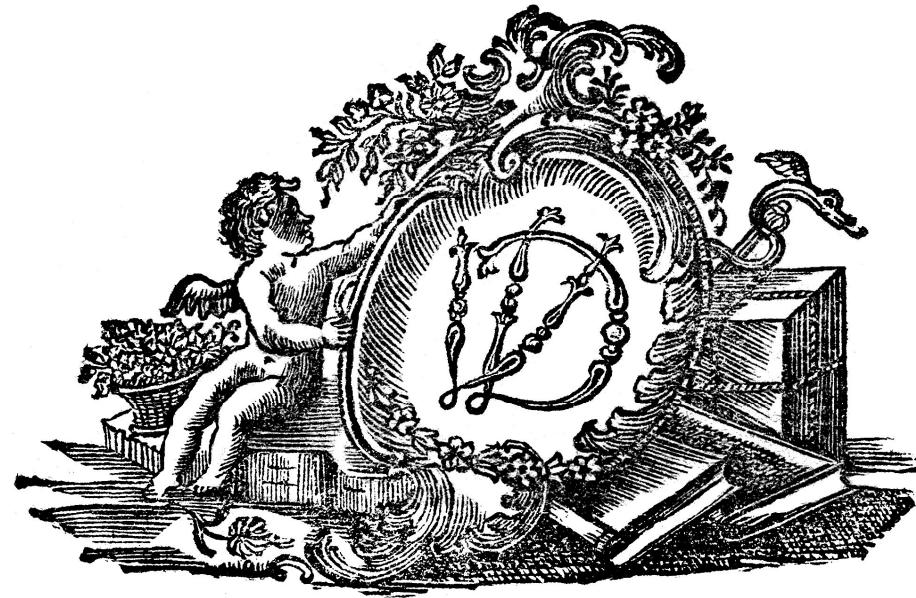
Johann Thomas Trattner (Vienna)
(ennobled in 1764)

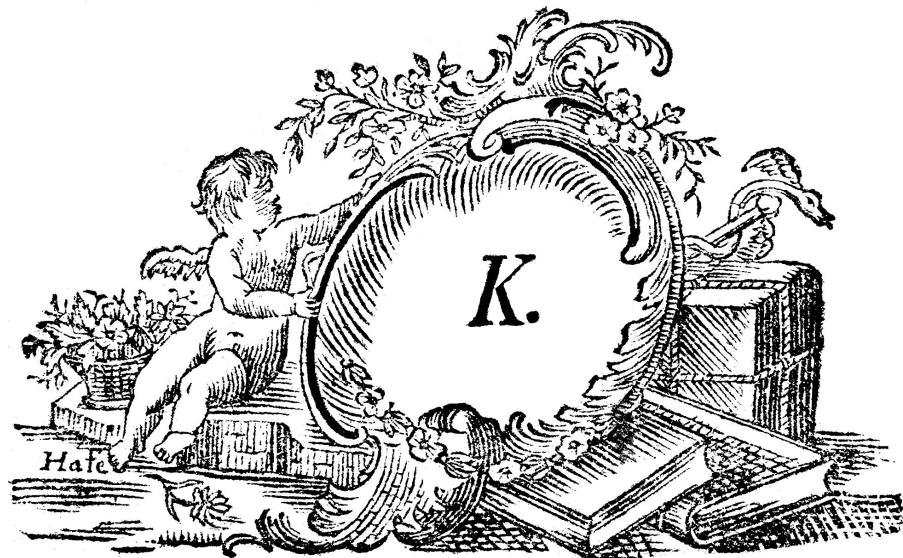
Johann Conrad Wohler (Frankfurt a.M., 1774)

Widow of Abraham Vandenhoeck (Göttingen, 1776)

Vincent Dederich (Bamberg, 1780)

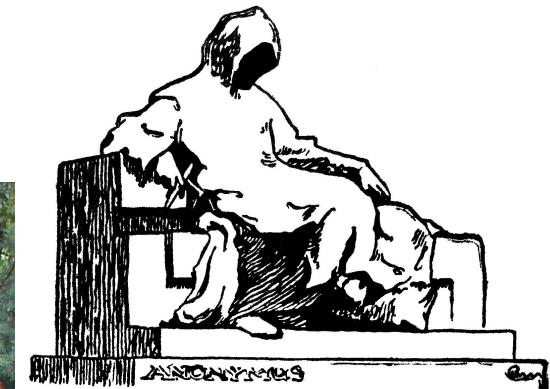
Johann Heinrich Kühnlin (Helmstedt, 1781)

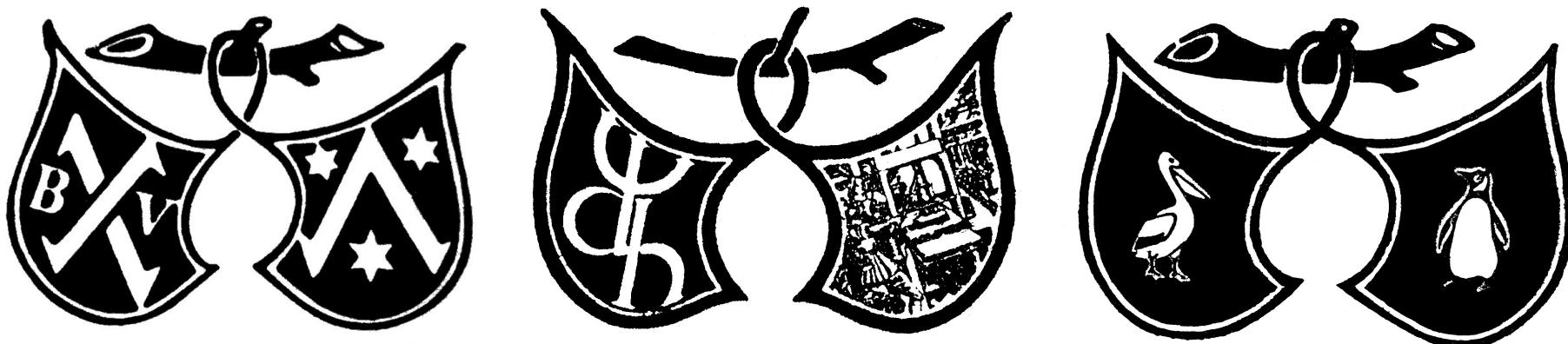
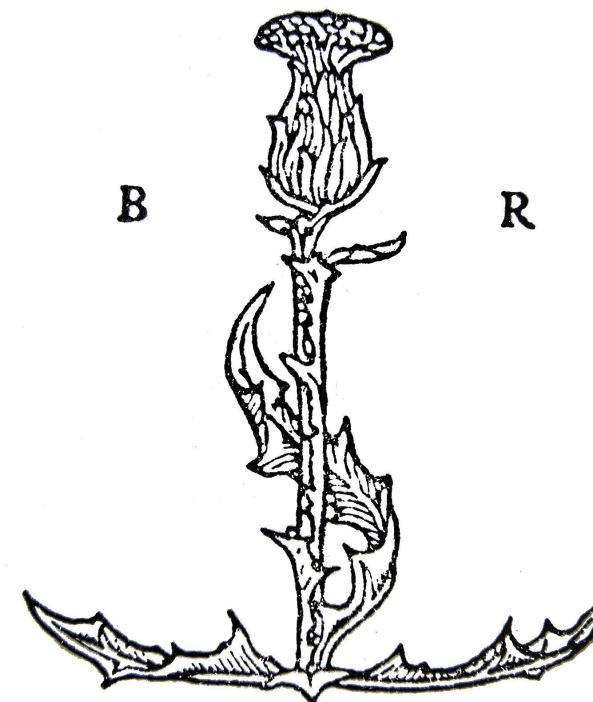
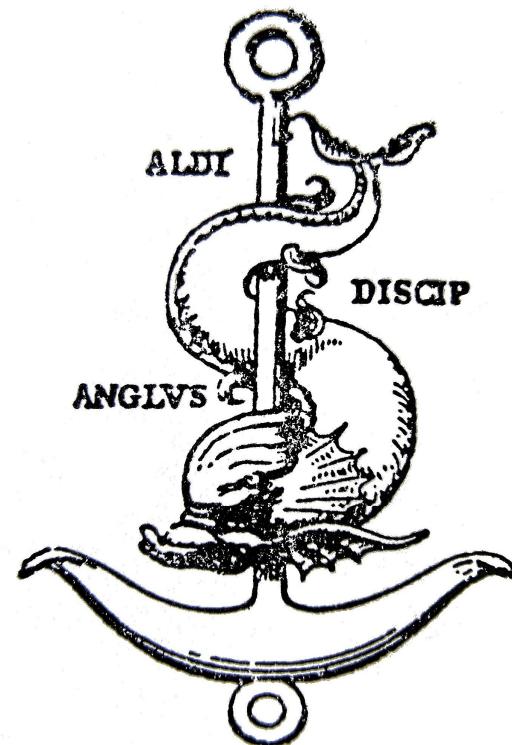

The Münster in Basel

Helbing & Lichtenhahn
(Basel, 1957)

1908

1906

1903

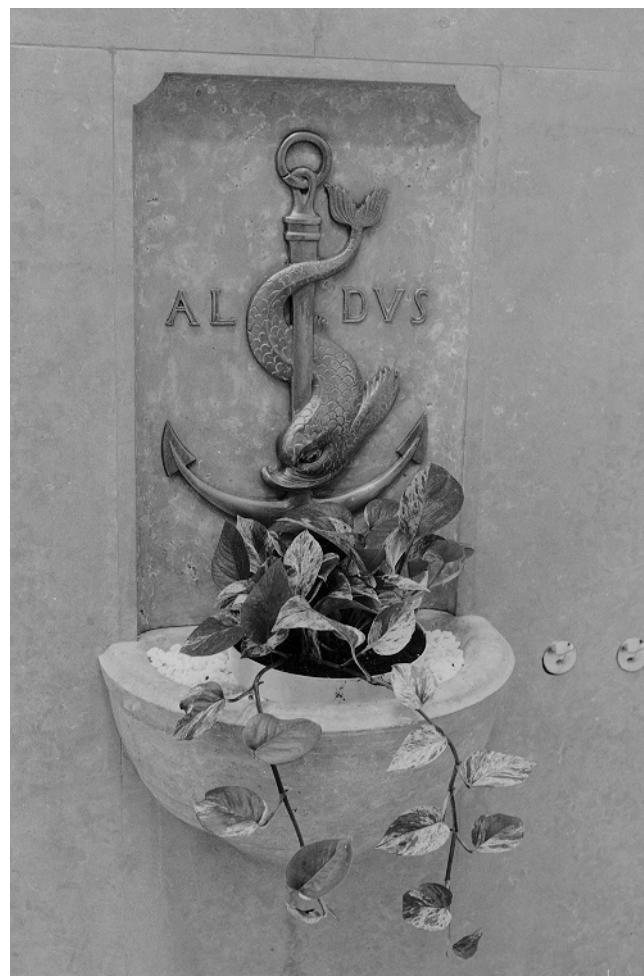
1907

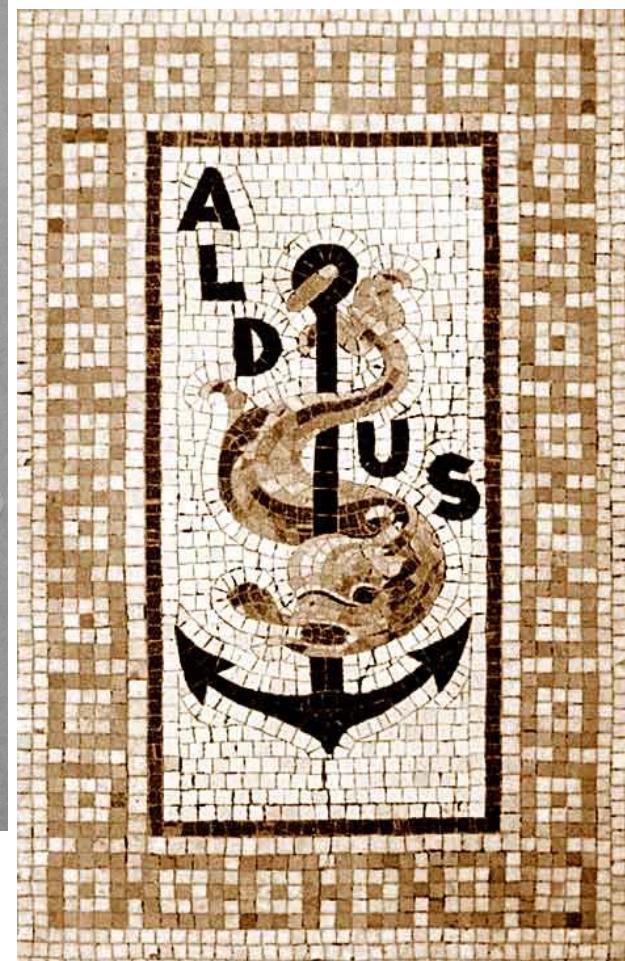

New York Academy of Medicine
Library
(chandelier)

Cincinnati General Library Building
(drinking-fountain)

Wisconsin Historical Society
Library
(mosaic)

Thank you for your kind
attention!

Melinda Simon
msimon@hung.u-szeged.hu
<http://www.huminf.u-szeged.hu>